

İSTANBUL C1 DÜZEYİ YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ OKUMA METİNLERİNİN MOTİF, İZLEK VE YERDEŞLİK UNSURLARI BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Araştırma Makalesi

Esra Nur TİRYAKİ*

Geliş Tarihi: 14.10.2022 | Kabul Tarihi: 20.11.2022 | Yayın Tarihi: 26.12.2022

Özet: Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin öğretiminde örtülü anlamların bildirişim düzeyinde analizi önemlidir. Metinlerdeki içeriği yazar oluştururken anlam birimlerine değer katar. Bu değeri inceleyen ise anlambilimdir. Bu çalışmanın amacı, yabancılara Türkçe öğretiminde ders kitabı olarak kullanılan İstanbul C1 kitabındaki okuma metinlerinde bulunan motif, izlek ve yerdeşlik unsurlarını belirlemektir. Çalışmanın modeli nitel araştırmadır. Çalışmanın materyalini İstanbul C1 düzeyi yabancılar için Türkçe Ders kitabındaki 36 okuma metni oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma materyali, İstanbul Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitabı C1'dir. Veri toplama aracı olarak izlek, motif ve yerdeşlik unsurunun olup olmadığına ilişkin bir değerlendirme formu hazırlanmıştır. Kapsam geçerliliği (Huber, 2008; Tanyeri, 2022; Pulat ve Tanyeri, 2021) ilgili literatür taranarak sağlanmıştır. Güvenilirliği ise iki uzman ve bir araştırmacı tarafından metinlerdeki izlek, motif ve yerdeşlik ayrı ayrı zamanlarda okunup belirlenmiş kodlama güvenilirliği sağlanmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analiz edilmesinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla, bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk vd. 2021 s.259). Analizden elde edilen veriler frekans(f), yüzde (%) ile tablolandırılmıştır. Kavramlar örneklerle açıklanmıştır. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre İstanbul C1 kitabı içerisinde bulunan 36 okuma metninin toplam 1424 motif, 53 izlek ve 39 yerdeşlik unsuru içerdiği tespit edilmiştir. Çalışmanın sonucuna göre motif, izlek ve yerdeşlik unsurları açısından en zengin olan ünite 233 motif, 5 izlek ve 5 yerdeşlik unsuru ile birinci ünite olarak kabul edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anlambilim, yabancılara Türkçe öğretimi, metin dilbilim, motif, izlek, yerdeşlik.


EXAMINATION OF READING TEXTS IN ISTANBUL C1 LEVEL TURKISH FOR FOREIGNERS TEXTBOOK IN TERMS OF MOTIFIC, THEME AND ISOTOPY

Research Article

Received: 14.10.2022 | Accepted: 20.11.2022 | Published: 26.12.2022

Abstract: The analysis of the implicit meanings at the level of communication is important in the teaching of texts in textbooks used in teaching Turkish as a foreign language. When creating the content in texts, the author adds value to the units of meaning. The field that studies this value is semantics. The aim of this study is to determine the elements of motific, theme and isotopy found in the reading texts in the Istanbul C1 book, which is used as a textbook for teaching Turkish to foreigners. The model of the study is qualitative research. The material of the study consists of 36 reading texts from the Turkish textbook for foreigners at Istanbul C1 level. The study material of the research is the Textbook C1 on Teaching Turkish to Foreigners in Istanbul. An evaluation form has been prepared regarding whether there are motific, theme and isotopy elements as a data collection tool. The scope validity (Huber, 2008; Tanyeri, 2022; Pulat and Tanyeri, 2021) was ensured by scanning the relevant literature. On the other

* Doç. Dr.; Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü; esranurtiryaki@gmail.com

 0000-0002-2418-7194

hand, the reliability of the coding was determined by two experts and a researcher by reading the theme, motif and isotopy in the texts at separate times and ensuring the reliability of the coding. The content analysis method was used in the analysis of the data obtained within the scope of the research. Content analysis is defined as a systematic, repeatable technique in which some words of a text are summarized with smaller content categories with coding based on certain rules (Büyüköztürk et al. 2021 pp.259). The data obtained from the analysis are tabulated with frequency(f), percentage (%). The concepts are explained with examples. According to the findings obtained as a result of the study, it has been determined that the 36 reading texts contained in the Istanbul C1 book contain a total of 1424 motifs, 53 themes and 39 elements of isotopy. According to the results of the study, the unit that is the richest in terms of motif, theme and isotopy has been accepted as the first unit with 233 motifs, 5 themes and 5 isotopies.

Keywords: Semantics, Teaching Turkish to Foreigners, Text linguistics, motif, theme, isotopy.

Giriş

Dil öğretiminde gösteren, gösterilen ve gösterge kavramları Saussure (1998) ile sistematik bir dizge olarak ele alınır. Sistemli bir yapının bildirişim sürecinin doğru biçimde kişi tarafından kod açması ve kod çözümlemesi yapılması gerekir. Bildirişim, bir konu hakkındaki bilgiyi kullanmak veya karşı tarafa aktarmak için kullanılan iletişim düzeneği olarak adlandırılabilir. Petöfi'ye (1979) göre, bildirişim metinlerle gerçekleşmektedir. Metin alıcısı şu sorulara yanıt arar (Huber, 2008, s.29):

- Metin üreticisi metinde neleri dile getiriyor?
- Metin üreticisi metniyle ne yapmak istiyor?
- Metin üreticisi dile getirdiklerini nereden biliyor ya da söylediklerine nasıl ulaşmış?
- Metinde dile getirenler neden böyle dile getirilmiş?

Tüm bu sorulara bakıldığında bir dili öğrenmenin yolunun anlam çözümlemesi ve üreticinin amacının belirlenmesi, alıcının bu amacın farkına varması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu noktada bildirişimdeki iletişim, dil yetisi ile başlayan süreçtir. İletişimsel yeti, bir dili konuşma ve anlama becerisi, öğrencinin kendi kültürünün yanısıra öğrendiği yabancı dilin kültürünü algılama, anlama çabası, öğrencinin olası konuşma durumlarında belirli yapılara hâkim olabilmesi ve duruma uygun tepki vermesidir(Geç, 2000, s.101'den akt. Aktaş, 2005). Bu tepkilerin kurallı ve doğru biçimde verilmesi gerekir. İletişim dil becerilerinin gelişimiyle doğru orantılıdır. Sözlü ve sözsüz iletişim kişide var olan dil yetisiyle birlikte gelişen ve eğitimle gerçekleştirilen bir süreçtir. Dil yetisi; dil edinimi ve dilin işlevsel kullanımı ile birlikte dil farkındalığına dönüşen bir kavramdır.

Yabancılara Türkçe öğretiminde dil farkındalığına kişinin ulaşabilmesi için edinim sürecinde dilin kuralların anlam açısından kazanması gerekir. Anlam bilim dilin bağlam içerisinde taşınması gereken özellikleri ve kuralları içerir. “Bir başka deyişle, dilin biçimsel özellikleriyle doğrudan değil, belli bir dilsel topluluk üyelerinin paylaştığı, ortak ve görünen ya da görünmeyen bilgi ile ilgilenir (Myckees, 1998, s.11'den akt. Kıran, 2016, s.63). Anlamı doğru analiz edebilmek için dildeki örtülü anlamların farkında olmak gerekir. Çünkü bağlama göre kullanılan ifadeler, örtülü anlamların

analizi ve çözümlemesi ile anlaşılabilir. Kelime anlamı, cümle anlamı bunun yanı sıra anlam değişimleri kavramları anlambilimin konusudur. Aksan (2006, s.20) anlambilimini “sözcük anlambilimi” ve “tümce anlambilimi” olmak üzere iki başlık altında incelemektedir. Bunun yanı sıra yapısal, yorumlayıcı, üretimsel ve mantıksal anlambilim gibi türlerinde belirlenebileceğini söylemektedir. Duygu ve düşüncelerin taşıyıcısı olan cümleler metin düzeyinde bağlama uygun olarak anlam değeri kazanırlar. İçeriği oluşturan bu değerler, iki açıdan ele alınır. İçeriğin tözü ve biçimi. Tanyeri’ne (2022, s.599) göre, töz, bir sözcük, bir metin ya da bir görsel gösterge üzerinden incelenebilir. Bu incelemede yazar kendi tözünü oluştururken sosyal, psikolojik ve kültürel bilgisi ile izleklerini belirler. İzlek kavramı, belli bir konuyu düz anlamıyla ya da yan anlamlarıyla belirten ya da çağrıştıran gösterenler ağıdır. Bulunan sözcüklerin ise aynı dil bilgisel sınıftan veya aynı sözcük alanından gelmesi beklenmez (Korkut ve Ayırır, 2016, s.82). İzlek; üzerine konuşulan şey, eski ve bilinen bilgi ve hareket noktasıdır. İzleklerin yinelenmesi ile metinde devamlılık sağlanır. İzlekler; betilerin, betisel yerdeşliklerin ya da örgelerin sunduğu anlamlardır. Bu anlamlar; duyumsal değil, duyumsal ötesidir. Anlamsal açıdan ele alınması gereken izlekler, anlatıdaki betisel yerdeşliklerin çağırıldığı, işaret ettiği şeydir (Pulat ve Tanyeri, 2021, s.218). Bir kişi özellikle dili çözümlerken izleği doğru bir şekilde belirleyebildiğinde kavramları ve kavramların dizisel dizilimini de çözmüş olur. Motifler, biçimbirim düzeyine ilişkindir, bunlar anlamın en küçük birimleridir. (Aktulum, 2021, s.77). Metin içerisindeki sözcüklerin yinelenmesine bağlantılı olarak metnin motifleri belirlenir. Motifler ise metni okuyan okuru yönlendirir. Yerdeşlik kavramını ise Sarıca (2019, s.919) en geniş anlamıyla “bir metinde herhangi bir dil ögesinin tekrarlanması” olarak tanımlanmakta olduğunu söylemiştir. Örneğin *öksüz* kelimesini okuyan okur, annesiz bir kişiden bahsedildiğini anlamaktadır.

İzlek, motif ve yerdeşlik kavramları metnin anlam birimleri ve değerlerini oluşturur. Bu birimler arasındaki “anlamsal çekim” metnin değerlendirilmesinde önemlidir (Martinet, 1998, s.225). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi de beceri bazlı olarak düşünülse de öğrencilerin derse olan ilgisi, kullanılan araç- gereçler, ders kitapları, öğrenme yöntemleri, öğrenme ortamı da öğreticinin ve öğrencinin sağlıklı iletişim kurabilmesi için önemlidir. Bu noktada metin değerlendirmeleri ve metinlerden yararlanma için ders kitapları kullanılır araç gereçlerdendir. Yabancı bir öğrencinin okuma metinlerinde yazarın bildirişim sürecindeki düzlemsel yapıyı anlayabilmesi gerekir. Bu konuda Szterman ve Friedmann (2020, s.34) okuyucunun hem kelime düzeyinde hem de sözdizimsel düzeyde bilgiye ihtiyacı olduğunu vurgulamıştır. Yabancılar Türkçe Öğretiminde dil kültür taşıyıcısı olduğu içinde metinlerin kod çözümlemesinin doğru ve kalıcı biçimde yapılması önemlidir.

Diller İçin Avrupa Ortak Metni de (D-AOBM) yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sürecinde kültür kavramının önemine dikkat çekmiş ve kazanımlarda kültür unsuruna önem vermiştir. Okuduğunu anlama başlığı adı altındaki fikir sahibi olmak için okuma stratejisinin A2 seviyesi kazanımlarından biri “*Basit bir dil kullanması koşuluyla*

insanlar, yerler, gündelik hayat ve kültür vb. konuları anlatan metinleri anlayabilir.” şeklindedir (D-AOBM, 2021, s.61). D-AOBM’de Çoğul Dilli ve Çoğul Kültürlü Yetkinlik başlığı adı altında kültür kavramı ve bunun öğretim sürecindeki kazanımları ayrıca ele alınmıştır. Çoğul Kültürlü Birikimi Temel Alıp Geliştirme başlığının kazanımlarından biri “*Kültürlerarası karşılaşma, okuma, film vb. yararlanarak kültürel değerlerin ve uygulamaların arka planını hassas bir şekilde açıklayabilir ve bunların boyutlarını yorumlayıp tartışabilir*” şeklindedir (D-AOBM, 2021, s.129). Bu kazanımlardan hareketle öğrencilere Türkçe öğretirken aslında Türk kültürünün de verilmesinin amaçlandığı görülmektedir. Okuma metinleri ise bu kültür aktarımının güçlü bir biçimde yapıldığı metinler konumundadır. Metinler içerisinde geçen deyim ve atasözleri sayesinde dahi öğrenci Türk kültürüne dair unsurları öğrenmiş olacaktır. Okuma metinleri içerisindeki örtülü anlamdaki bu çözümlenmelerin yapılabilmesinde izlek, motif ve yerdeşlik unsurlarının belirlenmesi bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

2. Yöntem

Bu araştırmanın amacı, yabancılara Türkçe öğretiminde ders kitabı olarak kullanılan İstanbul C1 kitabındaki okuma metinlerinde bulunan motif, izlek ve yerdeşlik unsurlarını belirlemektir. Bu araştırmanın modeli nitel araştırmadır. İlişkilerin, etkinliklerin, durumların ya da materyallerin niteliğinin incelendiği çalışmalara nitel araştırmalar denir (Büyüköztürk vd., 2021, s.286).

Araştırmanın çalışma materyali, İstanbul Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitabı C1’dir. Bu kitaptaki okuma metinleri uzman ve araştırmacı tarafından tespit edilmiştir. Veri toplama aracı olarak izlek, motif ve yerdeşlik unsurunun olup olmadığına ilişkin bir değerlendirme formu hazırlanmıştır. Bu form da metinlerin ismi ve unsurlar “var” ve “yok” şeklinde kodlanmıştır. Kapsam geçerliliği (Huber, 2008; Tanyeri, 2022; Pulat ve Tanyeri, 2021) ilgili literatür taranarak sağlanmıştır. Güvenilirliği ise iki uzman ve bir araştırmacı tarafından metinlerdeki izlek, motif ve yerdeşlik ayrı ayrı zamanlarda okunup belirlenmiş kodlama güvenilirliği sağlanmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analiz edilmesinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla, bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenen bir teknik olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk vd. 2021, s.259).

Analizden elde edilen veriler frekans(f), yüzde (%) ile tablolaştırılmıştır. Kavramlar örneklerle açıklanmıştır.

3. Bulgular

İstanbul C1 kitabı, 12 üniteden oluşmaktadır ve her bölümde 3 okuma metni ile toplamda 36 okuma metni bulunmaktadır. Bu metinler ünitelerine göre tablolaştırılarak motif, izlek ve yerdeşlik öğeleri verilmiştir.

Tablo 1

Öyle Bir Geçer Zaman Ki Ünitesindeki Okuma Metinlerinin Motif, İzlek ve Yerdeşlik Unsurları

Metnin Adı	Motif	f	%	Cümle Sayısı	Yerdeşlik	İzlek
Saatin İcadı	Saat	50	21,45	47	Aydınlık zaman	Saat İcat etmek Zaman
	Zaman	33	14,1			
	Güneş	13	5,5			
	Ölçmek	10	4,2			
	İnsan	8	3,4			
	Gün	6	2,5			
24 Saat Yetmiyorsa	Yap-	27	11,5	51	Çağımız Ev hanımı Çalışan kesim	Zamansızlık
	Zaman	26	11,1			
	İş	20	8,5			
	Gerek-	7	3			
	Acil	4	1,7			
Ünlü Bilim Adamlarının Çocuklukları	Yaş	14	6	45	Dünyaya gelmek	Mucit
	Baba	9	3,8			
	Okul	6	2,5			
TOPLAM		233	100	143	5	5

Birinci metinde metnin motifleri saat (%21,45), zaman (%14,1), güneş(%5,5), ölçmek (%4,2), insan (%3,4) ve gün(%2,5) olarak belirlenmiştir. Bunlar arasındaki en belirgin motif ise metin içerisinde 50 kez yinelendiğinden dolayı saat motifidir. Metnin izlekleri ise “saat, icat etmek ve zaman” olarak düşünülebilir. Çünkü bu izlekler konuyu çağrıştıran ve metinde sıklıkla tekrarlanan gösterenler ağıdır. Metindeki yerdeşlik unsuru olarak ise “aydınlık zaman” ifadesi gösterilebilir. Aydınlık zaman ifadesinde metni okuyan kişi zaman olarak gündüzün kastedildiğini anlar.

İkinci metinde motifler; yapmak (%11,5), zaman (%11,1), iş (%8,5) gerekme (%3) ve acil (%1,7) kelimeleri olarak belirlenmiştir. Bizlere zaman yönetimi konusunda tavsiyeler veren bu metinde en güçlü motif “yapmak” eylemidir. Çünkü okuyucuyu harekete geçirmek gayesinde olan bir metindir. Metnin izleği ise “zamansızlık” olarak gösterilebilir. Çünkü metin okunduğunda her paragraf bizi bu kavrama götürmektedir. Yerdeşlik unsurları olarak ise “çağımız, ev hanımı ve çalışan kesim” kavramları düşünülebilir. Çağımız dediğimizde okuyan kişiler bunu Eski Çağ, Orta Çağ veya Yeni Çağ olarak algılamayacak günümüzü yani Yakın Çağ algılayacaktır. Ev hanımı ifadesi okunduğu zaman ise herhangi bir işte çalışıp para kazanmayan gününü ev işleriyle geçiren kadın tanımı algılanacaktır. Çalışan kesim ifadesinde ise okuyucu bir meslek sahibi olup aktif olarak çalışıp para kazanan insanlardan bahsedildiğini algılayacaktır.

Üçüncü metin ise dört farklı bilim insanının kısa biyografisine yer veren bir metin olduğu için bir olay akışı bulunmamaktadır. Bu yüzden bu biyografileri bir bütün olarak düşününce metnin motifleri; yaş (%6), baba (%3,8) ve okul (%2,5) olarak belirlenmiştir. En fazla tekrar eden kelime “yaş” kelimesidir. Anlatım yapılırken bilim adamlarının

yaşları vurgulanarak yapılmıştır. Metnin izlek unsuru olarak ise “mucit” kelimesi düşünülebilir. Çünkü anlatılan bilim adamlarının hepsi önemli mucitlerdir ve bu kavram metin için önemli bir gösterebilir. Yerdeşlik unsuru olarak ise “dünyaya gelmek” ifadesi düşünülebilir. Bu ifadeyi okuyan okuyucu ana rahminden ayrılıp doğumun gerçekleşmesi ifadesinin kastedildiğini anlar.

Tablo 2
Aşk Olsun Ünitesindeki Okuma Metinlerinin Motif, İzlek ve Yerdeşlik Unsurları

Metnin Adı	Motif	f	%	Cümle Sayısı	Yerdeşlik	İzlek
Aşkın Kimyası	Aşk	36	22,3	53	Çocukluk çağı	Hormonlar
	Âşık	11	6,8			
	İlk	9	5,5			
	Yaşa-	8	4,9			
	Kişi	7	4,3			
	Hormon	6	3,7			
	Duygu	5	3,1			
Kimyasal	4	2,4				
Ünlü Âşıklar ve Mektupları	Sev-	10	6,2	50	Akşam beş çayı	Bağlanmak Aşk Evlilik
	Sanat	9	5,5			
	Yaz-	9	3,7			
	Mektup	7	4,3			
	Mutlu	6	3,7			
	Kadın	5	3,1			
	Tanı-	5	3,1			
Aşkın Sırrı	Eş	11	6,8	94	Saçlarına ak düşmek	Boşanmak
	Taşı-	8	4,9			
	İlişki	3	1,8			
	Evlilik	2	1,2			
TOPLAM		161	100	197	3	5

Birinci metnin motifleri; aşk (%22,3), âşık (%6,8), ilk (%5,5), yaşamak (%4,9), kişi (%4,3), hormon (%3,7), duygu (%3,1), kimyasal (%2,4) olarak belirlenmiştir. İzlek olarak ise metinde bahsedilen hormonlar kabul edilebilir. Metnin içerisinde feniltilamin, dopamin, norepinefrin ve endorfinlerden bahsederek aşk, bilimsel gerçekliğiyle anlatılmaktadır. Bu bağlamda hormonlar metnin ana yönelimi olarak düşünülebilir. Metnin içerisinde yerdeşlik kavramına örnek olarak “çocukluk çağı” ifadesi gösterilebilir. Okuyucu çocukluk çağı kavramı ile ergenlikten önceki dönemin kastedildiğini algılar.

İkinci metnin motifleri; sevmek (%6,2), sanat (%5,5), yazmak (%3,7), mektup (%4,3), mutlu (%3,7), kadın (%3,1), tanımak (%3,1) olarak belirlenmiştir. Ünlü şairlerin aşk hayatlarını anlatan bu metinde sevmek fiili on kez tekrarlanarak metnin en belirgin motifi olmaktadır. Metnin izleklerini ise “bağlanmak, aşk, evlilik” olarak düşünebiliriz. Çünkü bu kavramlar “sevmek” motifine kapı aralamamızı sağlayan ana gösterenlerdir. Yerdeşlik unsuru olarak ise “akşam beş çayı” ifadesi kabul edilebilir. Bu zaman dilimi genelde Avrupa’da uygulanmaktadır. Bunu okuyan kişi akşamüzeri bir vaktin

kastedildiğini ve “beş çayı” ifadesinden akşam saatlerindeki beşe yakın bir vakitte toplanılıp çay kahve ve ikramlardan oluşan bir toplanma durumunu ifade ettiğini anlar.

Üçüncü metnin motifleri; eş (%6,8), taşımak (%4,9), ilişki (%1,8), evlilik (%1,2) olarak belirlenmiştir. Bu kavramlardan en sık tekrar edilen dolayısıyla en belirgin motif olarak kavram “eş” kavramıdır. İzlek olarak ise “boşanmak” kavramı düşünülebilir. Metin eşinden boşanmak isteyen bir adamın boşanma sürecini anlattığı bir metin olduğundan dolayı bu kavram diğer motiflerle en çok ilişkilendirilebilecek kavramdır. Metnin içersinde yerdeşlik unsuru olarak ise “saçlarına ak düşmek” ifadesi kabul edilebilir. Metni okuyan kişi bu ifadeden bahsedilen kişinin yaşlandığını kolaylıkla anlar.

Tablo 3

İşini Şansa Bırakma Ünitesindeki Okuma Metinlerinin Motif, İzlek ve Yerdeşlik Unsurları

Metnin Adı	Motif	f	%	Cümle Sayısı	Yerdeşlik	İzlek
Büyük İkramiyeyi Kazanıp Sonra Kaybedenler	Şans	14	12,2	40	Hayırseverlik	Terslik Zenginlik
	Kazan-	10	8,7			
	İkramiye	8	7			
	Para	7	6,1			
Satranç ve Tavla	Tavla	13	11,4	33	Mat etmek	Zekâ Strateji
	Satranç	9	7,8			
	Oyna-	7	6,1			
	Şans	3	2,6			
Elmas Gerdanlık	Madam	13	11,4	102	Gerdanlık Koca	Takı
	Kadın	10	8,7			
	Balo	9	7,8			
	Davetiye	4	3,5			
	Elbise	4	3,5			
	Mücevher	3	2,6			
TOPLAM		114	100	175	4	5

Birinci metnin motifleri şans (%12,2), kazanmak (%8,7), ikramiye (%7) ve para (%6,1) olarak belirlenmiştir. Bunlardan şans kelimesi metinde en sık tekrarlanan kelime olmasından dolayı en belirgin motif olarak kabul edilebilir. Şans eseri kazanılan paranın mutluluk getirmediğini bu yüzden bazı durumlarda şans faktörüne hem çok güvenmememizi hem de şansımızdan şikâyet etmememizi anlatan metinde izlek olarak “terslik” kavramı kabul edilebilir. Bu ifade metnin bütününe sirayet eden konuyu en iyi şekilde açıklayan bir gösterendir. Yerdeşlik unsuru olarak ise “hayırseverlik” kavramı kabul edilebilir. Bu ifadeyi okuyan kişi, karşılıksız iyilik yapmayı seven, yardımlarda bulunan bir kişiden bahsedildiğini anlayacaktır.

İkinci metnin motifleri ise tavla (%11,4), satranç (%8,7), oynamak (%6,1), şans %2,6) olarak belirlenmiştir. Metnin izlek unsuru olarak “zekâ ve strateji” kelimeleri düşünülebilir. Satranç ve tavladan bahseden bu metinde bu iki gösteren motiflerin en iyi açıklayıcılarıdır. Yerdeşlik unsuru olarak ise “mat etmek” ifadesi kullanılabilir. Okuyucu bu ifadenin oyunu kazanmak, yenmek anlamına geldiğini anlar.

Üçüncü metnin motifleri madam (%11,4), kadın (%8,7), balo (%7,8), davetiye (%3,5), elbise(%3,5) mücevher(%2,6) olarak belirlenmiştir. Elmas bir gerdanlığın kayboluşunu konu alan metinde anlatıcı kahramanın ismini kullanmak yerine “kadın” ifadesi ile anlattığı için sık tekrar edilen bir ifade olmuştur. Metnin izlek unsuru olarak ise “taki” kelimesi kabul edilebilir. Bu ifade metnin asıl olayı olan elmas gerdanlığın kaybolmasını ve mücevher motifini çağrıştırmaktadır. Yerdeşlik unsuru olarak ise “gerdanlık” ifadesi kabul edilebilir. Okuyucu bu ifadenin boyna takılan kolye anlamına geldiğini anlar.

Tablo 4

Bir Maruzatım Var Ünitesindeki Okuma Metinlerinin Motif, İzlek ve Yerdeşlik Unsurları

Metnin Adı	Motif	f	%	Cümle Sayısı	Yerdeşlik	İzlek
Arzuhalde Dilekçeye	Arzuhal	12	18.1	11	Namuslu Olmak	Dilek Belirtmek
	Yaz-	12	18.1			
	Makam	3	4.5			
İş Görüşmelerinde İşverenler Nelere Dikkat Eder?	İş	16	24.2	30	Mülakat	İmaj
	Firma	6	9			
Fatih Sultan Mehmet Mahkemede	Mimar	11	16.6	20	Fetih	İmar
	Cami	6	9			
TOPLAM		66	100	61	3	4

Birinci metnin motifleri arzuhal (%18,1), yazmak (%18,1), makam (%4,5) olarak belirlenmiştir. Dilekçenin kısa tarihçesini anlatan bu metnin izlekleri ise “dilek, belirtmek” ifadeleri olarak kabul edilebilir. Yazılan metin türü bir şeylerin dilenmesinden dolayı olduğu için dilek izleği; yazarak düşüncelerin öne çıkarılmasından dolayı ise belirtmek ifadesi metnin motiflerini yansıtan gösterenlerdir. Yerdeşlik unsuru olarak ise “namuslu olmak” ifadesi kabul edilebilir. Okuyucu bu ifadenin toplumsal normlara uyan, ahlaklı kişiler için kullanılan bir ifade olduğunu anlar.

İkinci metinde motif unsurları olarak iş (%24,2) ve firma (%9) ifadeleri belirlenmiştir. İş görüşmesi üzerine tavsiyeler verilen bu metnin izlek unsuru olarak ise “imaj” ifadesi kabul edilebilir. Bu ifade metnin bütününde anlatılan durumun, verilen tavsiyelerin kapısına çıkmamızı sağlayan bir gösterendir. Yerdeşlik unsuru olarak ise “mülakat” ifadesi kabul edilebilir. Okuyucu bu ifadeyi okuduğunda çalışmak isteyen kişi ile işe alacak olan yetkili kişi arasındaki iş görüşmesinin kastedildiğini anlar.

Üçüncü metnin motif unsurları olarak mimar (%16,6) ve cami (%9) ifadeleri kabul edilebilir. Mimar ifadesi metinde Mimar Sinan’dan bahsedildiği için sıklıkla tekrarlanarak metnin en belirgin motifini oluşturmaktadır. Metnin izlek unsuru olarak ise “imar” ifadesi kabul edilebilir. Bu ifade mimar motifini anlatan bir gösterendir. Yerdeşlik unsuru olarak ise “fetih” ifadesi kabul edilebilir. Okuyucu bu ifadenin savaş sonucunda bir ülkenin yeni bir ülkenin topraklarına sahip olması anlamına geldiğini anlar.

Tablo 5
Film Şeridi Gibi Ünitesindeki Okuma Metinlerinin Motif, İzlek ve Yerdeşlik Unsurları

Metnin Adı	Motif	f	%	Cümle Sayısı	Yerdeşlik	İzlek
Lumiere Kardeşler	Film	5	4,5	36	Beyaz perde	Gösteri
	Sinema	5	4,5			
	Görüntü	4	3,6			
Susuz Yaz	Film	36	32,7	73	Restore etmek	Su
	Ödül	6	5,4			
Yabancı Ülkelerde Yayımlanan Türk Dizileri	Dizi	33	30	31	Geniş bütçe	Seyirci
	Yunan	11	10			
	Sat-	6	5,4			
	Turist	4	3,6			
TOPLAM		110	100	140	3	3

Birinci metnin motifleri film (%4,5), sinema (%4,5), görüntü (%3,6) olarak belirlenmiştir. Sinemanın doğuş hikâyesini anlatan bu metnin izlek unsuru ise “gösteri” olarak düşünülebilir. Bu ifade belirlenen motifleri yansıtan bir gösterendir. Metnin yerdeşlik unsuru olarak ise “beyaz perde” ifadesi kabul edilmiştir. Okuyucu bu ifadenin sinema demek olduğunu anlar.

İkinci metnin motifleri film (%32,7) ve ödül (%5,4) kelimeleri olarak belirlenmiştir. Metin Erksan’la yapılan bir röportajı anlatan metnin izlek unsurlarından birini “su” ifadesi olarak kabul edebiliriz. Sorulan sorulardan biri üzerine filmi tekrar çekmeye başlasa nasıl olacağını anlatan Erksan’ın sözlerinde “su” izleği dikkat çekmektedir. Metnin yerdeşlik unsurlarından biri olarak ise “restore etmek” ifadesi kullanılabilir. Okuyucu bu ifadenin eski bir yapıyı orijinalliği bozulmadan yenilemek demek olduğunu anlar.

Üçüncü metnin motifleri dizi (%30), Yunan (%10), satmak (%5,4), turist (%3,6) olarak kabul edilmiştir. Metinde yurt dışında yayımlanan Türk dizilerinin oldukça popüler olduğu ve çok sattığı anlatılmaktadır. Bu noktada metnin izlek ifadelerinden birini “seyirci” olarak kabul edebiliriz. Yerdeşlik unsuru olarak ise “geniş bütçe” ifadesini kabul edebiliriz. Geniş bütçe ifadesinden okuyucu maddi olarak parasal durumun fazla olması durumunun ifade edildiğini anlar.

Tablo 6
Bilgi Dünyası Ünitesindeki Okuma Metinlerinin Motif, İzlek ve Yerdeşlik Unsurları

Metnin Adı	Motif	f	%	Cümle Sayısı	Yerdeşlik	İzlek
Bilge ve Bilgelik	Bilge	31	23,3	61	Günlük dil	Akıllı Ölçülü
	İnsan	19	14,2			
Bilgi Teknolojisi	Bilgi	28	21	27	Öğrenci	Üretmek Toplamak Biriktirmek
	Teknoloji	18	13,5			
	Eğitim	6	4,5			
	Araç	5	3,7			
Bilgi Toplumu ve	İnsan	12	9	41	Küreselleşme	Sağduyu

Üniversiteler	Çağ	8	6	Sabır Özen Çalışkanlık		
	Ekonomi	6	4,5			
TOPLAM		133	100	129	3	9

Birinci metnin motifleri bilge (%23,3) ve insan (%14,2) ifadeleri olarak belirlenmiştir. Bilge insanların özelliklerini anlatan bu paragrafın izlek unsurları olarak “akıllı, ölçülü” ifadeleri kabul edilebilir. Bu ifadeler bilge motifini iyi anlatan gösterenlerden bazılarıdır. Yerdeşlik unsuru olarak ise “günlük dil” ifadesi düşünülebilir. Okuyucu bu ifadeyi okuduğunda resmi yazışmalarda kullanılan dil yahut edebiyatta kullanılan sanatlı dilden ayrı günlük hayatta konuşulan dilin ifade edildiğini anlar.

İkinci metnin motifleri bilgi (%21), teknoloji (%13,5), eğitim (%4,5), araç (%3,7) ifadeleridir. Bilgi teknolojilerinin hayatımızdaki yerini anlatan bu metnin izlek unsurları olarak ise “üretmek, toplamak, biriktirmek” ifadeleri olarak kabul edilebilir. Bu ifadeler bilgi motifini açıklayan izleklerdir. Yerdeşlik unsuru olarak ise “öğrenci” ifadesini kabul edebiliriz. Okuyucu bu ifadenin öğrenim görmekte olan kişi anlamına geldiğini anlar.

Üçüncü metnin motifleri insan (%9), çağ (%6), ekonomi (%4,5) ifadeleridir. Metnin izlek unsurları ise “sağduyu, sabır, özen, çalışkanlık” ifadeleri olarak kabul edilebilir. Bu ifadeler bilim adamı ifadesinin sıfatları olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda metnin anlam ağlarını güçlendiren gösterenlerdir. Yerdeşlik unsuru olarak ise “küreselleşme” ifadesi kabul edilebilir. Okuyucu, bu ifadeyi okuduğunda uluslararası bir durumun ifade edildiğini anlar

Tablo 7

Sanat Sanat İçindir Ünitesindeki Okuma Metinlerinin Motif, İzlek ve Yerdeşlik Unsurları

Metnin Adı	Motif	f	%	Cümle Sayısı	Yerdeşlik	İzlek
Sanat Nedir	Sanat	30	19,7	42	Polemik	Hayal Gücü Görecelik
	Güzel	13	8,5			
Sanat Türleri	Sanat	36	23,6	43	Çağdaş	Yaratıcılık
	Sınıflama	13	8,5			
	Minyatür	20	13,1			
Türk Süsleme Sanatları	Sanat	18	11,8	47	Doğu	Süsleme
	Ebru	8	5,2			
	Tezhip	8	5,2			
	Hat	6	3,9			
TOPLAM		152	100	132	3	4

Birinci metnin motifleri sana t(%19,7), güzel (%8,5) ifadeleridir. Sanatın ne olduğuyla ilgili bir anlatım yapılan metnin izlek unsurları ise “hayal gücü, görecelik” ifadeleri olarak kabul edilebilir. Bu ifadeler metnin belirgin motif olan sanat motifini açığa çıkaran gösterenlerden bazılarıdır. Yerdeşlik unsuru olarak ise “polemik” ifadesi kabul

edilebilir. Okuyucu bu ifadenin genelde yazılı olarak yapılan sert tartışmalar için kullanıldığını anlar.

İkinci metnin motif unsurları sanat (%23,6), sınıflama (%8,5) ifadeleri olarak kabul edilebilir. Metnin izlek unsurları ise sanatın sınıflandırılması konusunda ölçüt olarak kullanılan “yaratıcılık” ifadesi kabul edilebilir. Yerdeşlik unsuru olarak ise “çağdaş” ifadesi kabul edilebilir. Okuyucu bu ifadeden aynı çağda yer alan ifadesinin kastedildiğini anlar.

Üçüncü metnin motifleri minyatür (%13,1), sanat (%11,8), ebru (%5,2), tezhip (%5,2), hat (%3,9) ifadeleridir. Sanatların anlatıldığı bu metnin en önemli izlek unsuru ise “süsleme” ifadesidir. Yerdeşlik unsuru olarak ise “doğu” ifadesi kabul edilebilir. Okuyucu bu ifade ile doğu ülkelerini kastedildiğini anlar.

Tablo 8

Suç ve Ceza Ünitesindeki Okuma Metinlerinin Motif, İzlek ve Yerdeşlik Unsurları

Metnin Adı	Motif	f	%	Cümle Sayısı	Yerdeşlik	İzlek
Suç Nedir?	Suç	32	20,6	52	Kimlik	Gelişim
	Toplum	8	5,1			
	Kişilik	3	1,9			
Adalet Nedir?	Adalet	26	16,7	30	Kanun	Teşkilat Faaliyet
	Hak	17	10,9			
Esaretin Bedeli	Müdür	25	16,1	75	Müebbet	Suç
	Hapishane	21	13,5			
	Banka	14	9			
	Kitap	9	5,8			
TOPLAM		155	100	157	3	4

Birinci metnin motifleri suç (%20,6), toplum (%5,1), kişilik(%1,9) unsurlarıdır. Suçun ne olduğu ve sebeplerinin neler olduğunun anlatıldığı bu metnin izlek unsuru olarak “gelişim” ifadesi kabul edilebilir. Suçun sebeplerinin çoğu gelişim dönemi ile ilgili olduğu vurgusu yapıldığından dolayı bu ifade, izlek unsurlarından biridir. Yerdeşlik unsuru olarak ise “kimlik” ifadesi kabul edilebilir. Okuyucu bu ifade ile kişinin karakteristik özelliklerinin ifade edildiğini anlar.

İkinci metnin motifleri adalet (%16,7), hak (%10,9) ifadeleridir. Adaletin ne olduğunun açıklanmaya çalışıldığı bu metnin izlek unsuru ise “teşkilat, faaliyet” ifadeleridir. Bu ifadeler adalet motifini açıklayan gösterenlerdir. Yerdeşlik unsuru olarak ise “kanun” ifadesi kabul edilebilir. Okuyucu bu ifadenin yazılı hukuk kuralları için kullanılan bir ifade olduğunu anlar.

Üçüncü metnin motifleri müdür (%16,1), hapishane (%13,5), banka (%9), kitap (%5,8) olarak belirlenmiştir. Bir mahkûmun hapishaneden kaçış sürecini konu alan bu metnin izlek unsuru olarak “suç” ifadesi kabul edilebilir. Yerdeşlik unsuru olarak ise “müebbet” ifadesi kabul edilebilir. Bu ifadeyi okuyan Türkçe konuşuru, ifadenin ömür boyu anlamında kullanıldığını anlar.

Tablo 9
Hayata Gülümse Ünitesindeki Okuma Metinlerinin Motif, İzlek ve Yerdeşlik Unsurları

Metnin Adı	Motif	f	%	Cümle Sayısı	Yerdeşlik	İzlek
Mizah Her Kapıyı Açar	Mizah	29	11	60	Filozof	Zekâ
	Gülmek	17	22,3			
	Esprî	7	9,2			
	Ego	4	5,2			
Mizah Türleri	Yönetim	4	5,2	28	Moruk	Mizah
	Popüler	3	3,9			
	Tür	3	3,9			
Hasan Kaçar	Örnek	3	3,9	18	Karikatür	Mizah
	Film	3	3,9			
	Dergi	3	3,9			
TOPLAM		76	100	106	3	3

Birinci metnin motifleri mizah (%11), gülmek(%22,3), esprî (%9,2) ve yönetim (%5,2) ifadeleridir. Mizahın ne olduğu ve mizah yapabilme yeteneğine sahip kişilerin özelliklerinden bahseden bu metnin izleği “zekâ” olarak kabul edilebilir. Zekâ, mizah motifinin temel ölçütlerinden biri olmasından dolayı metin içerisinde oluşan anlam ağının soyut bir gösterenidir. Metnin yerdeşlik unsuru olarak ise “filozof” ifadesini kabul edebiliriz. Bu ifadeyi okuyan Türkçe konuşuru ifadenin felsefe ile ilgilenen kişiler için söylenen bir ifade olduğunu anlar.

İkinci metnin motif unsurları pek belirgin olmamakla birlikte popüler (%3,9), tür (%3,9) ve örnek (%3,9) ifadeleri kabul edilebilir. Metnin genel temasını oluşturan kavram ise mizah kavramıdır. Mizah türlerinin anlatıldığı bu kısa metin içerisindeki yerdeşlik unsuru olarak moruk ifadesi kabul edilebilir. Bu ifadeye okuyucu yaşlı birinden bahsedildiğini anlar.

Üçüncü metnin motifleri film (%3,9) ve dergi (%3,9) olarak kabul edilebilir. Yine bu motifler pek güçlü değildir. Hasan Kaçar’ın kısa biyografisine yer veren bu metnin izlek unsuru olarak “mizah” kelimesi kabul edilebilir. Metnin içerisinde yerdeşlik unsuru olarak ise “karikatür” ifadesi kabul edilebilir. Bu ifadeyi okuyan okur, güldürürken düşündüren çizgi resimlerin kastedildiğini anlar.

Tablo 10
Yastık Altı Ünitesindeki Okuma Metinlerinin Motif, İzlek ve Yerdeşlik Unsurları

Metnin Adı	Motif	f	%	Cümle Sayısı	Yerdeşlik	İzlek
Dünden Bugüne Para	Mal	12	14,1	50	Senet	Para
	Kâğıt	5	5,8			
	İcat	3	3,5			
	Zaman	3	3,5			
Türkiye’de Enflasyonun Tarihsel Gelişimi	Enflasyon	27	31,7	24	Dış Kaynaklı	Fiyat
	Artmak	18	21,1			
	Mal	11	12,9			

Öğrenciler İçin Tasarruf Yöntemleri	Kart	10	11,7	53	İndirim	Tavsiye
	Öğrenci	8	9,4			
	Alışkanlık	3	3,5			
	Gelir	3	3,5			
TOPLAM		85	100	127	3	3

Birinci metnin motifleri kâğıt(%5,8), mal(%14,1), zaman(%3,5) ve icat(%3,5) kelimeleridir. Paranın geçmişten günümüze icat edilmişinden şimdiki durumuna değin olan durumundan bahsedildiği bu metnin en belirgin izlek unsuru paradır. Metnin yerdeşlik unsuru olarak ise senet ifadesini örnek olarak verebiliriz. Okur, bu ifadenin verilen sözün resmi bir karşılığının olduğu belgelere verilen isim olduğunu anlar.

İkinci metnin motifleri enflasyon(%31,7), artmak(%21,1), mal(%12,9) ifadeleridir. Enflasyonun ne olduğunu açıklayan ve Türkiye’deki tarihsel sürecini konu alan bu metnin izlek unsuru “fiyat” ifadesi olarak kabul edilebilir. Metnin yerdeşlik unsuru olarak ise “dış kaynaklı” ifadesi kabul edilebilir. Bu ifadeyi okuyan okuyucu Türkiye dışındaki diğer ülkelerin sebep olduğu durumun kastedildiğini anlar.

Üçüncü metnin motif unsurları kart(%11,7), öğrenci(%9,4), alışkanlık(%3,5) ve gelir(%3,5) ifadeleridir. Öğrencilerin tasarruflu olması üzerine anlatımda bulunan metnin izlek unsuru “tavsiye” olarak kabul edilebilir. Çünkü metin maddeler halinde tavsiyeler üzerine yapılandırılmıştır. Bu noktada bu ifade metnin ana yönelimini oluşturmaktadır. Metnin yerdeşlik unsuruna örnek olarak ise “indirim” ifadesi kabul edilebilir. Bu ifadeyi okuyan okuyucu normal fiyatından daha düşük ürünler için kullanılan bir ifade olduğunu anlar.

Tablo 11

Dünya Ünitesindeki Okuma Metinlerinin Motif, İzlek ve Yerdeşlik Unsurları

Metnin Adı	Motif	f	%	Cümle Sayısı	Yerdeşlik	İzlek
Dünyamız	Dünya	11	20	30	Geometrik	Geoibs
	Ekvator	4	7,2			Düz
	Bilim	3	5,4			Yuvarlak
Küresel Isınma Nedir?	Dünya	7	12,7	21	Nüfus Artışı	Atmosfer
	Isınma	6	10,9			
	Gaz	3	5,4			
	İklim	3	5,4			
Dünya’dan Mars’a	Mars	9	16,3	25	Bilimkurgu Filmi	Yolculuk
	Astronot	5	9			
	Uzay	4	7,2			
TOPLAM		55	100	76	3	5

Birinci metnin motifleri dünya(%20), bilim(%5,4), ekvator(%7,2) ifadeleridir. Dünyanın şeklinin tartışmalı kısa tarihçesinin anlatıldığı bu metnin izleği metnin ana motifi olan dünyanın sıfatları olan “geoibs, düz, yuvarlak” ifadeleri kabul edilebilir. Yerdeşlik unsuru olarak ise “geometrik” ifadesi kabul edilebilir. Zira okuyucu bu ifadenin şekli unsurlardan bahsettiğini anlar.

İkinci metnin motifleri dünya(%12,7), ısınma(%10,9), gaz(%5,4), iklim(%5,4) ifadeleri olarak kabul edilebilir. Küresel ısınmanın ne olduğundan kısaca bahseden bu metnin izlek unsuru olarak “atmosfer” ifadesi kabul edilebilir. Bu ifade küresel ısınma ifadesinin anlam akışını ifade eden bir gösterendir. Metnin yerdeşlik unsuru olarak ise “nüfus artışı” ifadesi olarak kabul edilebilir. Bu ifadeyi okuyan okuyucu nüfus kelimesinin insan sayısı anlamında kullanıldığını ve nüfus artışı ifadesinin ülkedeki toplam insan sayısının artması anlamına geldiğini anlar.

Üçüncü metnin motifleri Mars(%16,3), astronot(%9) ve uzay(%7,2) ifadeleridir. Bu zamana kadar yapılmış en gerçekçi uzaya uçuş simülasyonunun gerçekleştiğini konu alan bu metnin izleği “yolculuk” olarak kabul edilebilir. Metnin ana konusuna ve motiflerini anlatan bir ifadedir. Yerdeşlik unsuru olarak ise “bilimkurgu” filmi ifadesi kabul edilebilir. Okuyucu bilimkurgu filmi ifadesinin yakın veya uzak gelecek ile ilgili çekilen film türü olduğunu anlar.

Tablo 12

Dördüncü Kuvvet Medya Ünitesindeki Okuma Metinlerinin Motif, İzlek ve Yerdeşlik Unsurları

Metnin Adı	Motif	f	%	Cümle Sayısı	Yerdeşlik	İzlek
Gençlerin Medya Tüketimi	Genç	20	%23,8	29	Hırsız	Gözlem
	Araştırma	11	%13			
	Medya	9	%10,7			
Mert'in İletişim Serüveni	Ödev	11	%13	48	Günlük	İnternet
	Hafta Sonu	7	%8,3			
	Yazmak	6	%7,1			
İnternet ve Medya Bağımlılığı	İletişim	5	%5,9	45	İntihar	Bağımlılık
	İnternet	5	%5,9			
	Twitter	5	%5,9			
TOPLAM		84	100	122	3	3

Birinci metnin motifleri medya(%10,7), genç(%23,8), araştırma(%13) ifadeleridir. Gençlerin İnternet üzerinde sıklıkla kullanmış oldukları medya siteleri üzerine yapılan bir araştırmanın bulguların paylaşıldığı metnin izlek unsuru “internet” olarak kabul edilebilir. Bu ifade metnin ana yönelimini oluşturmaktadır. Metnin yerdeşlik unsuru olarak ise “günlük” ifadesi örnek gösterilebilir. Okuyucu günlük ifadesinin günü günün yazılan yazılardan oluşan metin türünü kastettiğini anlar.

İkinci metnin motifleri iletişim(%5,9), ödev(%13), hafta sonu(%8,3), yazmak(%7,1) ifadeleridir. Hafta sonu ödevini yapacak olan Mert'in ödev serüveninin konu alındığı bu metnin izlek unsuru "gözlem" olarak ifade edilebilir. Metinde gerçekleştiren temel eylem bu olduğu için metnin motifleri yansıtan bir gösterendir. Metnin yerdeşlik unsuru olarak ise hırsız ifadesi gösterilebilir.

Üçüncü metnin motifleri İnternet(%5,9), Twitter(%5,9), yarış(%5,9) kelimelerdir. Her kelimenin frekansı aynıdır. Sosyal medya aşırılığı sonucunda yaşanan olayların

örneklendirilerek anlatıldığı bu metnin temel izleği “bağımlılık” ifadesidir. Bu ifade, metnin içerisinde anlatılmakta olan olayların temel anlam ağını oluşturan bir gösterendir. Metnin yerdeşlik unsuru ise “intihar” kelimesi olarak kabul edilebilir. Okuyucu bu ifadenin kendi canına kıyan kişiler için kullanıldığını anlar.

Sonuç

Yabancılar Türkçe öğretiminde dilin kurallarını öğrencilere verirken anlam bilim de bilmek gerekir. Anlam bilimle birlikte dilin anlaşılabilirliği ve farkındalığı artar. Bu araştırma yabancılar Türkçe öğretimi için hazırlanan ders kitaplarındaki metinlerin anlam bilim kapsamında önemli olduğu düşünülen motif, izlek ve yerdeşlik unsurları açısından analiz etmeyi amaçlamıştır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kapsamında kullanılan İstanbul C1 kitabı içerisinde bulunan 36 okuma metni, anlambilim kavramları açısından incelenmiştir. Metinlerin anlambilim kapsamındaki motif, izlek ve yerdeşlik unsurları bakımından zengin olması öğrencinin kazanımlara ulaşmasında kolaylık sağlayacaktır. Çalışmanın sonuçları ünitelere göre şu şekilde sıralanabilir:

- 1.ünite;233 motif, 5 izlek ve 5 yerdeşlik unsuru,
- 2.ünite; 161 motif, 5 izlek ve 3 yerdeşlik unsuru,
- 3.ünite; 114 motif, 5 izlek ve 4 yerdeşlik unsuru,
- 4.ünite; 66 motif, 4 izlek ve 3 yerdeşlik unsuru,
- 5.ünite; 110 motif, 3 izlek ve 3 yerdeşlik unsuru,
- 6.ünite; 133 motif, 9 izlek ve 3 yerdeşlik unsuru,
- 7.ünite; 152 motif, 4 izlek ve 3 yerdeşlik unsuru,
- 8. Ünite; 155 motif, 4 izlek ve 3 yerdeşlik unsuru,
- 9.ünite; 76 motif 3 izlek ve 3 yerdeşlik unsuru,
- 10.ünite; 85 motif, 3 izlek ve 3 yerdeşlik unsuru,
- 11.ünite; 55 motif, 5 izlek ve 3 yerdeşlik unsuru,
- 12.ünite; 84 motif, 3 izlek ve 3 yerdeşlik unsuru tespit edilmiştir.

Kitabın tamamında ise toplam 1424 motif, 53 izlek ve 39 yerdeşlik unsuru tespit edilmiştir. Çalışmada metinler içerisinde bulunan izlek unsurları birkaç örnekle sınırlandırılmıştır. Verilen izlekler metinlerin birincil izlekleridir. “İzlek, üretimin en başından var olur ancak çözümsel yoldan ona ulaşmak için çözümlenmenin sonucunu beklemek gerekir. İzlekler, yazınsal bir metnin içerik bakımından egemen ögesidir. O; tüm yapıya, betilere, sözcüklere, anlatı izlencelerine vb. öğelere gizil bir biçimde kodlanır. Bu kodlama, anlambirimcikler (İng. seme) aracılığıyla gerçekleşir. İzleklerin taşıyıcısı ve kodlayıcısı durumundaki anlambirimcikler, yazınsal metinlere, sözcükler ve bağlam aracılığıyla katılır. Böylece içeriğin tözü, anlatımın biçimiyle somutlaşmış olur (Tanyeri, 2022, s.599).Metinlerde sıklıkla yinelenen unsurlar metinlerin motiflerini oluşturmaktadır. Bu bağlamda biyografi türündeki metinlerde, karşılıklı konuşma içeren

metinlerde bir kavramın türlerinin anlatıldığı metinlerde belirgin motiflere rastlanılmamıştır.

Yerdeşlik, içeriğin tözünün oldukça değerli ve kullanışlı kavramlarından biridir. Yerdeşlikler, içeriğin tözü sınırında belirtilirse, anlambirinciklerin tekrarı sonucu üretilir. Yazınsal metinler ve ona bağlı anlamlar, yerdeşliklerin katkısıyla bir tutarlık kazandırılarak üretilir. Aksi takdirde bu metinler ve ona bağlı anlamlar üretilemez (Tanyeri, 2022, s.604). Yerdeşlik unsurları ise metin içerisinde birden fazla bulunmaktadır. Çünkü her ifadenin aslında derin bir yapısı bulunmaktadır. Bu noktada tabloda verilen metinlerin yerdeşlik unsurları çoğaltılabilir. Bu bilgiler doğrultusunda anlambilim öğelerinin en belirgin olduğu ünite birinci ünite olarak kabul edilebilir. Yabancılar Türkçe öğretiminde ders kitapları içerisinde yer alan okuma metinleri aracılığıyla öğrenci günlük hayatında işlevsellik kazanabilmelidir. Öğrencinin anlam dünyasına hitap ettiği sürece okuma metni değer kazanacaktır. Motif diğer adıyla örge Pulat ve Tanyeri'ye göre (2021, s.217), “Örgeler; görece kapalı, kalıplaşmış, sabit betisel yerdeşlikler ya da anlatı izlenceleridir. Motif unsuru metinde sık tekrar eden kelimelerin oluşturduğu bir anlam ağıdır. Bir kelime metinde ne kadar sık tekrar ediyorsa o motif o denli belirginleşecektir. Öğrenci ise aynı kelimenin farklı cümleler içerisinde kullanımını görerek hedef dili öğrenme sürecini hızlandıracaktır. Yapılan çalışma bu noktada okuma metinlerinin anlambilim unsurları kapsamında ne denli zengin olduğunu göstermek açısından önemlidir.

Kaynakça

- Aksan D. (2006). *Anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi* (4.baskı). Engin Yayınevi.
- Aktaş, T. (2005). Yabancı dil öğretiminde iletişimsel yeti. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 1(1) , 89-100 .
- Aktulum, K. (2021). Ortak duyuş biçimi olarak atasözlerinin anlambilimi. *Milli Folklor*, 17(131), 75-86.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2021). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem A Yayıncılık.
- Council of Europe (2021). *Diller için Avrupa ortak başvuru metni: Öğrenme, öğretme ve değerlendirme-Tamamlayıcı cilt.* (çev. Millî Eğitim Bakanlığı). Ankara: MEB.
- Huber, E. (2008). *Dilbilime giriş*. Multilingual Yayıncılık.
- Martinet, A. (1998). *İşlevsel genel dilbilim* (çev. Berke Vardar). Multilingual Yayınları.
- Pulat, A. ve Tanyeri, K.(2021). Göstergibilim ve söylemsel yapı. *Frankafoni*, 38, 207-222.
- Sarıca, N. (2019). Chateaubriand'ın Les mémoires d'outre-Tombe eserine anlambilimsel bir bakışı. *Synergies Turquie*, (12).

Szterman, R., ve Friedmann, N. (2020). The effect of syntactic impairment on errors in reading aloud: Text reading and comprehension of deaf and hard of hearing children. *Brain Sciences*, 10(11), 896.

Tanyeri, K. (2022). Yazınsal metinlerde “içeriğin tözü”. *Karadeniz Araştırmaları*, 19(74), 597-608.

Araştırmacıların Makaleye Katkı Oranı Beyanı:

1. yazar katkı oranı: %100

Çıkar Çatışması Beyanı:

Araştırmacılar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek veya Teşekkür Beyanı:

Bu çalışma için herhangi bir kurumdan finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Onayı:

Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir.

Extended Abstract

The main purpose of teaching Turkish to foreigners is functionality. “The program is structured with a functional, communicative, spiral, linear, thematic, skill and task-oriented perspective” (Maarif Foundation Turkish as a Foreign Language Teaching Program, 2019). All materials used by the student during the lesson must be authentic. Depending on the professional experience and self-confidence of teachers, it is sometimes important to question with which principles the textbooks are prepared in order to determine the success of the book, to achieve better and to increase the effectiveness of the lesson (Yılmaz and Esen, 2016 p. 85). The aim of this research is to determine the elements of motifs, themes and isotopy found in the reading texts in the Istanbul C1 book, which is used as a textbook in teaching Turkish to foreigners. The model of this research is qualitative research. Studies in which the nature of relationships, activities, situations, or materials is examined are called qualitative research (Büyüköztürk et al., 2021, p.286).

Document analysis was used as a data collection tool in the research. Document analysis is a systematic process that enables the review and evaluation of printed and electronic materials (Bowen, 2009).

The study started by analyzing the Istanbul C1 book. The text numbers were calculated and the examination was carried out unit by unit. It is necessary to read the texts carefully in order to determine the elements of motive, trace and locality because this is essential to determine the elements of semantics. The number of sentences of the texts

read has been calculated. The most frequently repeated words in these texts were identified and given together with their frequency. The percentage status of the text in the total number of sentences was calculated from these words. In this way, the ratio of motifs in a text according to the number of sentences of the text was found. This measurement process is important because texts with obvious motifs will be rich in semantics. After the text has been read, the themes / themes have been determined. After that, the elements of isotopy are exemplified. More than one element of locality can be identified within the texts. One or several sample sentences are given in the study. The findings obtained after these measurements are tabulated.

Content analysis method was used in the analysis of the data obtained within the scope of the research. Content analysis is defined as a systematic, repeatable technique in which some words of a text are summarized with smaller content categories with coding based on certain rules (Büyüköztürk et al. 2021 pp.259).

A total of 1424 motifs, 53 themes and 39 elements of isotopy have been identified in the entire book. In the study, the trace elements found in the texts are limited to a few examples. The given sequences are the primary sequences of the texts. Frequently recurring elements in the texts constitute the motifs of the texts. In this context, there are no obvious motifs in the texts of the biography genre, in the texts containing mutual conversations, in the texts where the types of a concept are described. The elements of isotopy are more than one in the text because every expression actually has a deep structure. At this point, the isotopy elements of the texts given in the table can be multiplied. According to this information, the unit in which the semantic elements are the most prominent can be considered as the first unit. In teaching Turkish to foreigners, the student should be able to gain functionality in his daily life through the reading texts contained in textbooks. As long as the student addresses the world of meaning, the reading text will gain value. Otherwise, learning will not be able to go outside the classroom which contradicts with the teaching program. Students should learn new information from the texts they have read and transfer them to their daily lives. In this way, it will be easier to learn Turkish. The motif element is a network of meanings formed by frequently repeating words in the text. The more often a word repeats in the text, the more obvious that motif will become. The student, on the other hand, will accelerate the learning process of the target language by seeing the use of the same word in different sentences. The study carried out at this point is important in terms of showing how rich reading texts are in the scope of semantic elements.